

หลักสูตรสถานศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พุทธศักราช 2563

ระดับชั้นประถมศึกษา

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

โรงเรียนบ้านพรุดินนา

อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

หลักสูตรสถานศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พุทธศักราช 2563

ระดับชั้นประถมศึกษา

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

โรงเรียนบ้านพุดินนา

อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ประกาศโรงเรียนบ้านพรุดินนา
เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนบ้านพรุดินนา ฉบับปรับปรุง (2563)
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

โรงเรียนบ้านพรุดินนา ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับปรับปรุง 2563) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดทุกประการ มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนดได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา ได้รับความเป็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2563 จึงประกาศให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ลงวันที่ 25 เมษายน 2563

(นายสุรศักดิ์ หนูพยนต์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพรุดินนา

คำนำ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม(ฉบับปรับปรุง 2560) ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่นี้เป็นของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เล่มนี้ ได้จัดทำขึ้นโดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพ.ศ 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมซึ่งมีรายละเอียดของหลักสูตร คือ ความนำ กลุ่มสาระการเรียนรู้วัฒนธรรมโครงสร้างเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้

ในการจัดทำครั้งนี้ ได้ทำการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม ศึกษาสภาพปัญหาบริบทของการจัดการศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานวางแผนการปรับปรุงหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประเมิน ผลการใช้หลักสูตร ก่อนใช้ ระหว่างใช้และหลังใช้เชิงระบบจนได้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับสมบูรณ์

ขอขอบคุณประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครอง คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนาทุกท่าน คณะครูเครือข่ายพรุดินนา เพขลา คลองท่อมเหนือศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ที่ให้การสนับสนุน ร่วมมือ พัฒนาจนแล้วเสร็จ

(นายสุรศักดิ์ หนูพันธ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพรุดินนา

สารบัญ

หน้า

ประกาศ	
คำนำ	
วิสัยทัศน์	1
พันธกิจ	1
จุดหมาย	2
สมรรถนะผู้เรียน	3
คุณลักษณะที่พึงประสงค์	4
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางปี 2551	5
สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	9
สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	13
สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์	16
สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์	18
สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์	21
คำอธิบายรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	24
ประวัติศาสตร์	30
หน้าที่พลเมือง	36
โครงสร้างรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	43
ประวัติศาสตร์	49
หน้าที่พลเมือง	55
อภิธานศัพท์	61
คณะผู้จัดทำ	80
	81

วิสัยทัศน์(VISION)

วิสัยทัศน์โรงเรียนบ้านพรุดินนา

ภายในปีการศึกษา ๒๕๖๒ โรงเรียนบ้านพรุดินนาเป็นสถานศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการที่มีศักยภาพผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา โดยครูและบุคลากรทางการศึกษาอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเป็นไทยและภาคีการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำเร็จ

พันธกิจ(MISSION)

๑. จัดระบบการบริหารจัดการศึกษาให้ทันสมัยโดยใช้หลักธรรมาภิบาลบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ
๒. พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ
๓. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ
๔. พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
๕. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
๖. ส่งเสริมสนับสนุนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ลิเกป่าคลองท่อมเหนือ

หลักการ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา มีหลักการที่สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

คำขวัญโรงเรียน

สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา

จุดหมาย

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบช่วงแรก การศึกษาภาคบังคับ ดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านพรุดินนา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจาก

เหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทำไมต้องเรียนภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑)

สาระภูมิศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทัน ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถใช้ทักษะ กระบวนการ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามสาเหตุและปัจจัย อันจะนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น เพื่อให้การเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดทิศทางสำหรับครูผู้สอน เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ที่สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ ที่มุ่งพัฒนาให้เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ จึงได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย (๑) ความรู้ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ (๒) ความสามารถทางภูมิศาสตร์ (๓) กระบวนการ ทางภูมิศาสตร์ (๔) ทักษะทางภูมิศาสตร์

เรียนรู้อะไรในภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม ความร่วมมือด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศและระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตามตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
ธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ
สังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรง
รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้
ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ
หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

- มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้
วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และ
การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ
วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อ
กันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการ
ค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด
การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

- ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
- ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ
- ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง
- ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย
- ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ทั่วโลก ตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตาม หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกพุทธประวัติหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	๑. บอกความสำคัญของพระพุทธรูปหรือศาสนาที่ตนนับถือ	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธรูปหรือศาสนาที่ตนนับถือ	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธรูปหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธรูปหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	
๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวช หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพานหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรม	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก	๓. เห็นคุณค่าและประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง	๓. เห็นคุณค่าและประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศา	

ตัววัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
ของศาสนาที่ ตนนับถือ ตามที่กำหนด ๔. เห็นคุณค่า และสวดมนต์ แผ่เมตตา มี สติที่เป็น พื้นฐาน ของสมาธิ ในพระพุทธ ศาสนา หรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทาง ของศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	ความสำคัญ และเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม หลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธ ศาสนาหรือ หลักธรรม ของศาสนาที่ ตน นับถือตามที่ กำหนด ๕. ชื่นชมการ ทำความดีของ ตนเอง บุคคล ในครอบครัว และใน โรงเรียนตาม หลักศาสนา ๖. เห็นคุณค่า และสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็น พื้นฐานของ สมาธิใน พระพุทธ ศาสนาหรือ การพัฒนาจิต	ประวัติสาวก ชาดก เรื่อง เล่าและศา สนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนด ๔. บอกความ หมาย ความสำคัญ ของ พระ ไตรปิฎก หรือคัมภีร์ ของศาสนาที่ ตน นับถือ ๕. แสดง ความเคารพ พระรัตนตรัย และปฏิบัติ ตาม หลักธรรม โอวาท ๓ ใน พระพุทธศาส นาหรือ หลักธรรม ของศาสนา ที่ตนนับถือ ตาม ที่กำหนด ๖. เห็นคุณค่า	ตาม ที่กำหนด ๔. แสดงความ เคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและ หลักธรรม โอวาท ๓ ใน พระพุทธศาส นาหรือ หลักธรรม ของศาสนาที่ ตนนับถือ ตามที่กำหนด ๕. ชื่นชมการ ทำความดีของ ตนเอง บุคคล ในครอบครัว โรงเรียนและ ชุมชนตาม หลักศาสนา พร้อมทั้งบอก แนวปฏิบัติใน การดำเนิน ชีวิต ๖. เห็นคุณค่า และสวดมนต์ แผ่เมตตา มี สติ	สนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนด ๔. อธิบาย องค์ประกอบ และ ความสำคัญ ของพระ ไตรปิฎก หรือ คัมภีร์ของ ศาสนาที่ตน นับถือ ๕. แสดง ความเคารพ พระรัตนตรัย และปฏิบัติ ตาม ไตรสิกขาและ หลักธรรม โอวาท ๓ ใน พระพุทธศาส นา หรือ หลักธรรม ของศาสนาที่ ตนนับถือ ตามที่กำหนด ๖. เห็นคุณค่า และสวดมนต์ แผ่เมตตา มี สติที่เป็น พื้นฐานของ สมาธิในพระ	

ตัววัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
	ตามแนวทาง ของศาสนาที่ ตนนับถือตาม ที่กำหนด ๗. บอกชื่อ ศาสนา ศาสนาและ ความสำคัญ ของคัมภีร์ของ ศาสนาที่ตน นับถือและ ศาสนาอื่นๆ	และสวดมนต์ แผ่เมตตา มี สติที่เป็น พื้นฐานของ สมาธิในพระ พุทธ- ศาสนาหรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทาง ของศาสนาที่ ตน นับถือตามที่ กำหนด ๗. บอกชื่อ ความสำคัญ และปฏิบัติตน ได้อย่าง เหมาะสม ต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสน บุคคลของ ศาสนาอื่นๆ	ที่เป็นพื้นฐาน ของสมาธิใน พระพุทธรูป นาหรือการ พัฒนาจิตตาม แนวทาง ของศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ๗. ปฏิบัติตน ตามหลักธรรม ของศาสนาที่ ตน นับถือ เพื่อการอยู่ ร่วมกัน เป็นชาติได้ อย่าง สมานฉันท์ ๘. อธิบาย ประวัติศาสตร์ ของศาสนา อื่นๆ โดยสังเขป	พุทธ ศาสนาหรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทาง ของศาสนาที่ ตน นับถือ ตามที่กำหนด ๗. ปฏิบัติตน ตาม หลักธรรม ของศาสนาที่ ตนนับถือเพื่อ การพัฒนา ตนเองและ สิ่งแวดล้อม	

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือศาสนสถาน ของศาสนา ที่ตนนับถือ ๒. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนา ที่ตนนับถือ ๓.ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ ๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง ๒. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง ๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	๑. อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถาน ของศาสนาที่ตน นับถือ ๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด ๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	๑. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ อย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง ๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและอภิปราย ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ๓. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	๑. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆในศาสนสถานและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด ๓. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	๑. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	๑. สรุปประโยชน์และปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	๑. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน	๑. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	๑. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน
๒. ยกตัวอย่างความสามารถและความดีของตนเอง ผู้อื่นและบอกผลจากการกระทำนั้น	๒. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	๒. บอกพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	๒. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๒. เสนอวิธีการ ปกป้อง ค้ำจุนคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่น จากการละเมิดสิทธิเด็ก	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลา และธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม
	๓. แสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคคลอื่น ที่แตกต่างกัน โดยปราศจากอคติ	๓. อธิบายความสำคัญของวันหยุดราชการที่สำคัญ	๓. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	๓. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	๓. แสดงออกถึงมารยาทไทย ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ
	๔. เคารพในสิทธิ ของตนเองและผู้อื่น	๔. ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมีผลงานที่เป็นประโยชน์แก่	๔. อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น	๔. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเผยแพร่	๔. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
		ชุมชนและ ท้องถิ่นของตน		ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของ ชุมชน	ระหว่างกลุ่ม คน ในสังคมไทย ๕. ติดตาม ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ ต่าง ๆ ใน ชีวิต ประจำวัน เลือกรับและ ใช้ข้อมูล ข่าวสารใน การเรียนรู้ ได้เหมาะสม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษา
ไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกโครงสร้างบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน ๒. ระบุบทบาท สิทธิหน้าที่ของตนเองในครอบครัวและโรงเรียน ๓. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย	๑. อธิบายความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ๒. ระบุผู้มีบทบาทอำนาจในการตัดสินใจในโรงเรียนและชุมชน	๑. ระบุบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกชุมชนในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย ๒. วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการ การตัดสินใจในชั้นเรียน/โรงเรียน และชุมชน โดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง ๓. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนโรงเรียนและชุมชน ที่เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม	๑. อธิบายอำนาจ อธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ๒. อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ๓. อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๑. อธิบายโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ๒. ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ๓. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑. เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล ๒. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ ๓. อภิปรายบทบาทความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

ตารางที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ๒. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม ๓. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	๑. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ๒. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว ๓. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง ๔. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม	๑. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต ๒. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง ๓. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค ๓. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง	๑. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ ๒. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ๓. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	๑. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ ๒. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน ๓. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. อธิบาย เหตุผลความ จำเป็นที่คน ต้องทำงาน อย่างสุจริต	๑. อธิบายการ แลกเปลี่ยน สินค้าและ บริการโดยวิธี ต่าง ๆ ๒. บอก ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ซื้อ กับผู้ขาย	๑. บอกสินค้า และบริการที่ รัฐจัดหาและ ให้บริการแก่ ประชาชน ๒. บอกความ สำคัญของ ภาษีและ บทบาทของ ประชาชนใน การเสียภาษี ๓. อธิบาย เหตุผลการ แข่งขันทาง การค้าที่มีผล ทำให้ราคา สินค้าลดลง	๑. อธิบาย ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ ของคนใน ชุมชน ๒. อธิบาย หน้าที่เบื้องต้น ของเงิน	๑. อธิบาย บทบาทหน้าที่ เบื้องต้นของ ธนาคาร ๒. จำแนก ผลดี ผลเสีย ของการกู้ยืม	๑. อธิบาย ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคารและ รัฐบาล ๒. ยกตัวอย่าง การรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ ภายในท้องถิ่น

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ๒. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวัน เวลา ที่เกิดขึ้น ๓. บอก ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	๑. ใช้คำระบุ เวลาที่แสดง เหตุการณ์ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ๒. ลำดับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน ครอบครัว หรือ ในชีวิตของตนเอง โดยใช้ หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	เทียบศักราชที่สำคัญตาม ปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ๒. แสดง ลำดับ เหตุการณ์สำคัญของ โรงเรียนและชุมชน โดยระบุ หลักฐานและ แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	๑. นับช่วง เวลาเป็น ทศวรรษ ศตวรรษ และ สหัสวรรษ ๒. อธิบาย ยุคสมัยในการศึกษา ประวัติของ มนุษยชาติ โดยสังเขป ๓. แยกแยะ ประเภท หลักฐานที่ใช้ในการศึกษา ความเป็นมาของท้องถิ่น	๑. สืบค้น ความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้ หลักฐานที่หลากหลาย ๒. รวบรวม ข้อมูลจาก แหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล ๓. อธิบาย ความแตกต่างระหว่างความจริงกับ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	๑. อธิบาย ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อย่างง่าย ๆ ๒. นำเสนอ ข้อมูลจาก หลักฐานที่หลากหลาย ในการทำความเข้าใจเรื่องราวในอดีต

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือ การดำเนิน ชีวิตของ ตนเองกับ สมัยของพ่อ แม่ ปู่ย่า ตา ยาย	๑. สืบค้นถึง การเปลี่ยนแปลง ในวิถีชีวิต ประจำวันของ คนในชุมชน ของตนจาก อดีตถึง ปัจจุบัน	๑. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ตั้งถิ่นฐานและ พัฒนาการของ ชุมชน	๑. อธิบายการ ตั้งหลักแหล่ง และพัฒนาการ ของมนุษย์ยุค ก่อน ประวัติศาสตร์ และยุค ประวัติศาสตร์ โดยสังเขป	๑. อธิบาย อิทธิพลของ อารยธรรม อินเดียและจีน ที่มีต่อไทย และเอเชีย	๑. อธิบาย สภาพสังคม เศรษฐกิจและ การเมืองของ ประเทศเพื่อนบ้านใน ปัจจุบัน
๒. บอก เหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในอดีต ที่มีผลกระทบ ต่อตนเองใน ปัจจุบัน	๒. อธิบาย ผลกระทบ ของการ เปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิต ของคนใน ชุมชน	๒. สรุป ลักษณะที่สำคัญของ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และ วัฒนธรรม ของชุมชน	๒. ยกตัวอย่าง หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ที่พบใน ท้องถิ่นที่ แสดง พัฒนาการของ มนุษยชาติ	๒. อภิปราย อิทธิพลของ วัฒนธรรม ต่างชาติต่อ สังคม ไทยปัจจุบัน โดยสังเขป	๒. บอก ความสัมพันธ์ ของกลุ่ม อาเซียน โดยสังเขป

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. อธิบายความหมายและ ความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ๒. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ๓. ระบุสิ่งที่ตนรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น	๑. ระบุนุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่น หรือประเทศชาติ ๒. ยกตัวอย่างวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้	๑. ระบุนพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ๒. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลปัจจุบันโดยสังเขป ๓. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป ๒. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย ๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยสุโขทัย ที่นำภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป ๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	๑. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ๓. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆ สมัยรัตนโกสินทร์ ๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน
ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิ
สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. แยกแยะสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	๑. ระบุสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	๑. ใช้แผนที่ที่แผนผังและภาพถ่ายในการหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชนได้	๑. ใช้แผนที่ภาพถ่ายระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพของจังหวัดตนเอง	๑. รู้ตำแหน่ง (พิกัดภูมิศาสตร์ละติจูดลองจิจูด) ระยะ ทิศทางของภูมิภาคของตนเอง	๑. ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง) ระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพและสังคมของประเทศ
๒. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่งระยะ ทิศของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว	๒. ระบุตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่แผนผังและภาพถ่าย	๒. เขียนแผนผังง่าย ๆ เพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน	๒. ระบุแหล่งทรัพยากรและ สิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเองด้วยแผนที่	๒. ระบุลักษณะภูมิลักษณะที่สำคัญในภูมิภาคของตนเองในแผนที่	๒. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศ
๓. ระบุทิศหลักและที่ตั้งของ สิ่งต่าง ๆ	๓. อธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ระหว่างโลกดวงอาทิตย์และดวงจันทร์	๓. บอกความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมของชุมชน	๓. ใช้แผนที่อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัด	๓. อธิบายความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมในภูมิภาคของตนเอง	
๔. ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน					
๕. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศใน					

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ
สร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม เพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. บอกสิ่ง ต่างๆที่เกิดตาม ธรรมชาติที่ ส่งผลต่อความ เป็นอยู่ของ มนุษย์ ๒. สังเกตและ เปรียบเทียบการ เปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมที่ อยู่รอบตัว ๓. มีส่วนร่วม ในการจัด ระเบียบ สิ่งแวดล้อม ที่บ้านและ ชั้นเรียน	๑. อธิบาย ความสำคัญ และคุณค่าของ สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ และทางสังคม ๒. แยกแยะ และใช้ ทรัพยากร ธรรมชาติที่ใช้ แล้วไม่หมด ไปและที่ใช้ แล้วหมดไป ได้อย่างคุ้มค่า ๓. อธิบาย ความสัมพันธ์	๑. เปรียบเทียบ การ เปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อม ในชุมชน จากอดีตถึง ปัจจุบัน ๒. อธิบาย การพึ่งพา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ธรรมชาติ ใน การ สนอง ความ ต้องการ พื้นฐานของ มนุษย์ และการประกอบ อาชีพ ๓. อธิบาย เกี่ยวกับมลพิษ และการก่อ ให้เกิดมลพิษ โดยมนุษย์ ๔. อธิบาย ความแตกต่าง ของเมืองและ ชนบท	๑ อธิบายสภาพ แวดล้อมทาง กายภาพของ ชุมชนที่ส่งผล ต่อการดำเนิน ชีวิตของคน ในจังหวัด ๒ อธิบายการ เปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อม ในจังหวัด และผลที่เกิด จากการ เปลี่ยนแปลง นั้น ๓. มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมใน จังหวัด	๑. วิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่มี อิทธิพลต่อ ลักษณะการตั้ง ถิ่นฐานและการ ย้ายถิ่นของ ประชากร ในภูมิภาค ๒. อธิบาย อิทธิพลของ สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดวิถี ชีวิตและการ สร้างสรรค์ วัฒนธรรมใน ภูมิภาค ๓. นำเสนอ ตัวอย่างที่ สะท้อนให้เห็น ผลจากการ รักษาและการ ทำลาย สภาพแวดล้อม และเสนอแนวคิด ในการรักษาสภาพ แวดล้อมใน	๑. วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่ง แวดล้อม ทางธรรมชาติ กับสิ่งแวดล้อม ทางสังคมใน ประเทศ ๒. อธิบายการ แปลงสภาพ ธรรมชาติใน ประเทศไทย จากอดีตถึง ปัจจุบันและผล ที่เกิดขึ้นจาก การ เปลี่ยนแปลง นั้น ๓. จัดทำ แผนการใช้ ทรัพยากร ในชุมชน

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป. ๑	ป. ๒	ป. ๓	ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
	ของฤดูกาลกับ การดำเนิน ชีวิตของ มนุษย์ ๔. มีส่วนร่วม ในการฟื้นฟู ปรับปรุง สิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนและ ชุมชน	๕. ตระหนัก ถึงการ เปลี่ยนแปลง ของ สิ่งแวดล้อมใน ชุมชน		ภูมิภาค	

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และพุทธศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือพุทธศาสนสถาน ของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นพุทธศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่ เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต

จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ระบุความสัมพันธ์ของ ตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่าง ๆ ใช้แผนผังแสดงตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน สังเกตและบอกการ เปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน บอกสิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในการดูแล สิ่งแวดล้อมที่บ้านและห้องเรียน

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๑/๒ป.๑/๑, . ป๑/๔ป.๑/๓, .

ส ๑.๒ ป.๑/๑. ป๑/๓ป.๑/๒, .

ส ๓ ๑.ป๑/๓ป.๑/๒, ป.๑/๑, .

ส ๓.๒ ป๑/๑.

ส ๕ ๑.ป.๑/๒ป.๑/๑, . ป๑/๔ป.๑/๓, .

ส ๕.๒ ป.๑/๒ป.๑/๑, . ป๑/๓.

รวม ๖ มาตรฐาน ๑๘ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวช หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และพุทธศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียนตามหลักศาสนา เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น ๆ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง สรุปลผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน ระบุตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผนผัง แผนที่ รูปถ่าย และลูกโลก สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น จำแนกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ใช้แล้วไม่หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไป และสร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้อย่างคุ้มค่า อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๒.ป ,๑/๒,๒/ ป.๒.ป ,๓/๒๔/, ป.๒/๕, ป.๒/๖, ป.๒/๗

ส ๑.๒ ป.๒,๑/ ป.๒๒/

ส ๓ ๑.ป.๒.ป ,๑/๒.ป ,๒/๒๓/, ป.๒/๔

ส ๓.๒ ป.๒๑/, ป.๒/๒

ส ๕ ๑.ป.๒.ป ,๑/๒,๒/ ป.๒๓/

ส ๕.๒ ป.๒.ป ,๑/๒,๒/ ป.๒๓/, ป.๒/๔

รวม ๖ มาตรฐาน ๒๒ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย สรุปรุทประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ชื่นชม และบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ บอกสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี อธิบายเหตุผลการแข่งขันทางการค้า ที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง

สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชนโดยใช้แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง วาดแผนผังเพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และการประกอบอาชีพ อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์ อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและชนบท อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๓.ป ,๑/๓,๒/ ป.๓.ป ,๓/๓๔/, ป.๓/๕, ป.๓/๖, ป.๓/๗

ส ๑.๒ ป.๓,๑/ ป.๓๒/, ป.๓/๓

ส ๓ ๑.ป.๓.ป ,๑/๓.ป ,๒/๓๓/

ส ๓.๒ ป.๓๑/, ป.๓/๒, ป.๓/๓

ส ๕ ๑.ป.๓.ป ,๑/๓๒/

ส ๕.๒ ป.๓.ป ,๑/๓,๒/ ป.๓๓/, ป.๓/๔, ป.๓/๕, ป.๓/๖

รวม ๖ มาตรฐาน ๒๔ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๔๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
เวลา ๘๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่กำหนด แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติ ที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์ อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน

สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในจังหวัดของตน ด้วยแผนที่และรูปถ่าย ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง นำเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๔.ป ,๑/๔,๒/ ป.๔.ป ,๓/๔๔/, ป.๔/๕, ป.๔/๖, ป.๔/๗, ป.๔/๘

ส ๑.๒ ป.๔,๑/ ป.๔๒/, ป.๔/๓

ส ๓ ๑.ป.๔.ป ,๑/๔.ป ,๒/๔๓/

ส ๓.๒ ป.๔๑/, ป.๔/๒

ส ๕ ๑.ป.๔.ป ,๑/๔,๒/ ป.๔๓/

ส ๕.๒ ป.๔.ป ,๑/๔,๒/ ป.๔๓/

รวม ๖ มาตรฐาน ๒๒ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๕๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๘๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่า และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด อธิบายองค์ประกอบ และความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด

อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์ อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม

สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๕.ป ,๑/๕,๒/ ป.๕.ป ,๓/๕๔/, ป.๕/๕, ป.๕/๖, ป.๕/๗

ส ๑.๒ ป.๕,๑/ ป.๕๒/, ป.๕/๓

ส ๓ ๑.ป.๕.ป ,๑/๕.ป ,๒/๕๓/

ส ๓.๒ ป.๕๑/, ป.๕/๒

ส ๕ ๑.ป.๕.ป ,๑/๕๒/

ส ๕.๒ ป.๕.ป ,๑/๕,๒/ ป.๕๓/

รวม ๖ มาตรฐาน ๒๐ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
เวลา ๘๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ สรุพพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น

สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส ๑ ๑.ป.๖.ป ,๑/๖,๒/ ป.๖.ป ,๓/๖๔/, ป.๖/๕, ป.๖/๖, ป.๖/๗, ป.๖/๘, ป.๖/๙

ส ๑.๒ ป.๖,๑/ ป.๖๒/, ป.๖/๓, ป.๖/๔

ส ๓ ๑.ป.๖.ป ,๑/๖.ป ,๒/๖๓/

ส ๓.๒ ป.๖๑/, ป.๖/๒

ส ๕ ๑.ป.๖.ป ,๑/๖๒/

ส ๕.๒ ป.๖.ป ,๑/๖,๒/ ป.๖๓/

รวม ๖ มาตรฐาน ๒๓ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการใช้ปฏิทินในการบอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น และบอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง

ศึกษาเพื่อบอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองในสมัยปัจจุบัน กับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รวมทั้งบอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อนตนเองในปัจจุบัน

อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ รวมทั้งรู้จักสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ศาสนสถาน ตลาด พิพิธภัณฑ์ และระบุสิ่งที่ตนรักและเป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๔.๑.๑/๑๒ป.๑/๑, . ป๑/๓.

ส ๔.๒ ป.๑/๑. ป๑/๒.

ส ๔.๓ ป๑/๓ป.๑/๒, ป.๑/๑, .

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง

สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน และอธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๔ ๑.ป.๒.ป ,๑/๒๒/

ส ๔.๒ ป.๒,๑/ ป.๒๒/

ส ๔.๓ ป.๒.ป ,๑/๒๒/

รวม ๓ มาตรฐาน ๖ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการเทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการชุมชน สรุปลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน ตลอดจนการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่น ๆ

ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันได้โดยสังเขป และสามารถเล่าถึงวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติไว้ให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๔ ๑.ป.๓.ป ,๑/๓๒/

ส ๔.๒ ป.๓,๑/ ป.๓๒/, ป.๓/๓

ส ๔.๓ ป.๓.ป ,๑/๓.ป ,๒/๓๓/

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการนับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติ โดยสังเขป รวมทั้งสามารถแยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นได้

อธิบายการตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ โดยสังเขป และยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทย

อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย และสามารถอธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๔ ๑.ป.๔.ป ,๑/๔,๒/ ป.๔๓/

ส ๔.๒ ป.๔,๑/ ป.๔๒/

ส ๔.๓ ป.๔.ป ,๑/๔.ป ,๒/๔๓/

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล และสามารถบอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง

อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ โดยสังเขป รวมทั้งสามารถอธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป

อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา บอกเล่าถึงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ และสามารถอธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๕ ๑.ป.๕.ป ,๑/๕,๒/ ป.๕๓/

ส ๕.๒ ป.๕,๑/ ป.๕๒/

ส ๕.๓ ป.๕.ป ,๑/๕.ป ,๒/๕๓/, ป.๕/๔

รวม ๓ มาตรฐาน ๙ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาค้นคว้าเพื่ออธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ นำเสนอข้อมูลหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต

อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน และบอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป

อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ สมัยรัตนโกสินทร์ ตลอดจนทั้งสามารถอธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

ส ๔ ๑.ป.๖.ป ,๑/๖๒/

ส ๔.๒ ป.๖,๑/ ป.๖๒/

ส ๔.๓ ป.๖.ป ,๑/๖.ป ,๒/๖๓/, ป.๖/๔

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส ๑๑๓๓๑

๑ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง

รายวิชาเพิ่มเติม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

๔๐ เวลา ชั่วโมง

๑.๐ หน่วยชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในเรื่องการแสดงความเคารพการรับประทานอาหารการทักทายด้วยวาจาและยิ้มแสดงออกถึงความกตัญญูทักทายต่อพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของภาษาไทยปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทในเรื่องการออมและการประหยัดหลักการทรงงานในเรื่องการประหยัดความเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุดความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจต่อกันและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามข้อตกลงกติกาและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนในเรื่องการรักษาความสะอาดการรักษาของใช้ร่วมกันและการส่งงานปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียนในเรื่องการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่และครูปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่นในเรื่องเชื้อชาติภาษาเพศสภาพความพิการความสามารถถนัดถิ่นกำเนิดฯลฯ ยกตัวอย่างความขัดแย้งในห้องเรียนในกรณีความคิดเห็นไม่ตรงกันการละเมิดสิทธิของผู้อื่นและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทยภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและมีวินัยในตนเอง

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.1/1 ป.1/2

ส 2.2 ป.1/1 ป.1/2 ป.1/3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส ๑๑๑๓๒
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

๒ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง
ชั่วโมง ๔๐ เวลา

รายวิชาเพิ่มเติม
หน่วยชั่วโมง ๑.๐

คำอธิบายรายวิชา

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในเรื่องการพูดด้วยถ้อยคำไพเราะและการมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อม แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลในโรงเรียนเห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทยปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ปฏิบัติตนตามพระบรมราชโองการในเรื่องความขยันและความอดทนหลักการทรงงานในเรื่องการพึ่งตนเองและรู้จักสามัคคีและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนในเรื่องการแต่งกายการเข้าแถวการดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียนในเรื่องการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดีหน้าที่และความรับผิดชอบปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่นในเรื่องเชื้อชาติภาษาเพศสุขภาพความพิการความสามารถถนัดงานอดิเรกความขัดแย้งในโรงเรียนในกรณีหน้าที่และความรับผิดชอบและการใช้ของส่วนรวมและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทยภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและมีวินัยในตนเอง

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.2/1 ป.2/2 ป.2/3 ป.2/4

ส 2.2 ป.2/1 ป.2/2

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
 รหัสวิชา ส ๑๑๑๓๓ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง ๓ รายวิชาเพิ่มเติม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ๑.๐ หน่วยชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในเรื่องการต้อนรับผู้มาเยือนและการปฏิบัติตนตามกาลเทศะแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้ที่มอบคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ปฏิบัติตนตามพระบรมราชโองการในเรื่องความซื่อสัตย์และความเสียสละหลักการทรงงานในเรื่องการมีส่วนร่วมและความเพียรและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองปฏิบัติตนตามข้อตกลงกติการะเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและโรงเรียนในเรื่องการใช้และการดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้และสถานที่ของส่วนรวมปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียนในเรื่องการใช้สิทธิ

และหน้าที่และการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของห้องเรียนและโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องเชื้อชาติภาษาเพศสภาพความพิการความสามารถถิ่นกำเนิดสถานะของบุคคลฯลฯ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกันด้วยการไม่รังแกไม่ทำร้ายไม่ล้อเลียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปันยกตัวอย่างความขัดแย้งในชุมชนในกรณีการใช้สาธารณสมบัติและการรักษาสิ่งแวดล้อมและเสนอวิธีการปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทยภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและมีวินัยในตนเอง

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.3/1 ป.3/2 ป.3/3 ป.3/4

ส 2.2 ป.3/1 ป.3/2 ป.3/3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส ๑๑๑๓๔
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๔ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง
ชั่วโมง ๔๐ เวลา

รายวิชาเพิ่มเติม
หน่วยชั่วโมง ๑.๐

คำอธิบายรายวิชา

เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในพิธีการต่างๆ ในเรื่องการกล่าวคำต้อนรับการแนะนำตัวเอง และแนะนำสถานที่แสดงออกถึงความกตัญญูทักทายต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคมมีส่วนร่วมใน ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในท้องถิ่นปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นความสำคัญและแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในเรื่องการใช้สินค้าไทยดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตรปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทในเรื่องการมีวินัยและการ ข่มใจหลักการทรงงานในเรื่องประโยชน์ส่วนรวมและพอยู่พอกินและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลงกติกาของห้องเรียนในเรื่องการรักษาความสะอาด การรักษาของใช้ร่วมกันและการส่งงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงกติกาด้วยหลัก เหตุผลและยึดถือประโยชน์ส่วนรวมปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและ ห้องเรียนในเรื่องการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดีการมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและการ ปฏิบัติตามเสียงข้างมากและยอมรับเสียงข้างน้อยมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของ ครอบครัวและห้องเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทน ใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องเชื้อชาติภาษาเพศสภาพความพิการ ความสามารถถิ่นกำเนิดสถานะของบุคคลอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกันในเรื่องการ ไม่รังแกไม่ทำร้ายไม่ล้อเลียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปันวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่นใน กรณีการใช้สาธารณสมบัติและการรักษาสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตน เป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และ กระบวนการแก้ปัญหา

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.4/1 ป.4/2 ป.4/3 ป.4/4

ส 2.2 ป.4/1 ป.4/2 ป.4/3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส ๑๑๓๕
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

๕ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง
ชั่วโมง ๔๐ เวลา

รายวิชาเพิ่มเติม
หน่วยชั่วโมง ๑.๐

คำอธิบายรายวิชา

เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในการสนทนากฎการปฏิบัติตนตามกาลเทศะและการต้อนรับผู้มาเยือนรู้จักคุณค่าใช้อย่างประหยัดคุ้มค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทยปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการใช้สินค้าไทยดูแลรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุและสาธารณสมบัติปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตรปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความสามัคคีหลักการทรงงานในเรื่องการทำตามลำดับขั้นและทำงานอย่างมีความสุขและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียนในการรักษาความสะอาดการรักษาของใช้ร่วมกันและการดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบด้วยหลักเหตุผลและยึดถือประโยชน์ส่วนรวมปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียนในเรื่องการยึดถือหลักความจริงความดีงามความถูกต้องและหลักเหตุผลการยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญการยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่นในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมศาสนาและสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากันด้วยการเคารพซึ่งกันและกันไม่แสดงกิริยาจากผู้อื่นผู้อื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปันวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเองในเรื่องการจัดการทรัพยากรและการขัดแย้งทางความคิดและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตความอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทยภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและมีวินัยในตนเอง

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.5/1 ป.5./2 ป.5/3 ป.5/4

ส 2.2 ป.5/1 ป.5./2 ป.5/3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 รหัสวิชา ส ๑๖๒๓๖ ชื่อรายวิชา หน้าที่พลเมือง ๖ รายวิชาเพิ่มเติม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ๑.๐ หน่วยชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชา

ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทยในเรื่องการแสดงความเคารพการสนทนาการปฏิบัติตนตามกาลเทศะและการต้อนรับผู้มาเยือนมีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองเห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการใช้สินค้าไทยดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตรปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทในเรื่องความใฝ่รู้ความกตัญญูหลักการทรงงานในเรื่ององค์รวมและทำให้ง่ายและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อ

สัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนใฝ่หาความรู้และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลงกติกากฎระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียนในการใช้และดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ของส่วนรวมเห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียนด้วยการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดีการยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญการใช้สิทธิและหน้าที่การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรอดทนตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทยในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมศาสนาและสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากันในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกันไม่แสดงกิริยาจากดูหมิ่นผู้อื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปันวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยในเรื่องการการละเมิดสิทธิการรักษาสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอดทนและยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองโดยใช้กระบวนการคิดกระบวนการกลุ่มกระบวนการปฏิบัติกระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทยภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและมีวินัยในตนเอง

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.6/1 ป.6/2 ป.6/3 ป.6/4 ป.6/5

ส 2.2 ป.6/1 ป.6/2 ป.6/3

โครงสร้างรายวิชา

ส 11101

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ป. 1/1 1/2	10	5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 1/3	5	5
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 1/2	5	5
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1 ป. 1/4 ส 1.2 ป. 1/1 1/2 1/3	5	5
5	ครอบครัวของฉัน	ส 2.1 ป. 1/1 1/2 ส 2.2 ป. 1/1 1/2 1/3	5	5
6	โรงเรียนของฉัน	ส 2.1 ป. 1/1 1/2 ส 2.2 ป. 1/1 1/2 1/3	5	5
7	สินค้าและบริการ	ส 3.1 ป. 1/1 1/3	10	10
8	การใช้จ่ายและการออม	ส 3.1 ป. 1/2 ส 3.2 ป. 1/1	10	5
9	เวลาและการลำดับเหตุการณ์	ส 4.1 ป. 1/1 1/2 1/3 ส 4.2 ป. 1/3	10	5
10	สมัยของเรากับสมัยก่อน	ส 4.2 ป. 1/1 1/2	5	5
11	ชาติไทย	ส 4.3 ป. 1/1 1/2 1/3	5	5
12	สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา	ส 5.1 ป. 1/1 1/2 1/3 ป. 1/4 1/5	10	5
13	ตัวเรากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	ส 5.2 ป. 1/1 1/2 1/3	5	5

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 12101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วย การเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ป. 2/1 2/2 2/3	8	5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 2/4 2/5 2/7	5	5
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 2/3	5	5
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1ป. 2/6ส 1.2 ป. 2/1 2/2	5	5
5	พลเมืองดี	ส 2.1ป. 2/1 2/2ส 2.2 ป. 2/1	5	5
6	สิทธิ เสรีภาพ	ส 2.1ป. 2/3 2/4ส 2.2 ป. 2/2	5	5
7	การซื้อขาย	ส 3.1 ป. 2/1 ส 3.2 ป. 2/1 2/2	10	5
8	รายได้และรายจ่ายของ ตนเองและครอบครัว	ส 3.1 ป. 2/2 2/3 2/4	5	5
9	เวลาและการศึกษาประวัติ ตนเองและครอบครัว	ส 4.1 ป. 2/1 2/2	5	5
10	วิถีชีวิตของคนในชุมชน	ส 4.2 ป. 2/1 2/2	5	5
11	ชาติไทย	ส 4.3 ป. 2/1 2/2	5	5
12	แผนที่และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์	ส 5.1 ป. 2/2	5	5
13	ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	ส 5.1 ป. 2/3 ส 5.2 ป. 2/3	5	5
14	สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ	ส 5.1 ป. 2/1 ส 5.2 ป. 2/1 2/2 2/4	5	5

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 13101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วย การเรียนรู้ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ป. 3/1 3/2 3/3	8	5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 3/4 3/5 3/7	5	5
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 3/3	5	5
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1 ป. 3/6 ส 1.2 ป. 3/1 3/2	5	5
5	การปกครองระบอบประชาธิปไตย	ส 2.2 ป. 3/1 3/2 3/3	5	5
6	ประเพณีและวัฒนธรรมไทย	ส 2.1 ป. 3/1 3/2 3/3 ป. 3/4	5	5
7	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	ส 3.1ป. 3/1 3/2 3/3ส 3.2ป. 3/3	10	5
8	ภาษี	ส 3.2 ป. 3/1 3/2	5	5
9	การเทียบสักราชและการศึกษา ประวัติโรงเรียนและชุมชน	ส 4.1 ป. 3/1 3/2	5	5
10	การตั้งถิ่นฐานของชุมชน	ส 4.2 ป. 3/1 3/2 3/3	5	5
11	ชาติไทย	ส 4.3 ป. 3/1 3/2 3/3	5	5
12	แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ป. 3/1 3/2	5	5
13	ชุมชนของเรา	ส 5.1 ป. 3/3 ส5.2ป. 3/4	5	5
14	สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน	ส5.2 ป. 3/1 3/2 3/3 ป. 3/5	5	5

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 14101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วย การเรียนรู้ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1ป. 4/1 4/2 4/3 ส 1.1ป. 4/8	6	5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 4/4 4/5 4/7	5	2.5
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 4/3	5	2.5
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1 ป. 4/6 ส 1.2 ป. 4/1 4/2 4/3	5	5
5	การปกครองระบอบประชาธิปไตยของ ไทย	ส 2.2 ป. 4/1 4/2 4/3	5	5
6	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	ส 2.1ป. 4/1 4/2 4/3ป. 4/5	5	5
7	วัฒนธรรมไทย	ส 2.1 ป. 4/4	7	5
8	เศรษฐศาสตร์น่ารู้	ส 3.1 ป. 4/1 4/2ส 3.2 ป. 4/2	5	5
9	เศรษฐกิจพอเพียง	ส 3.1 ป. 4/3 ส 3.2 ป. 4/1	5	5
10	เวลา สุขสมัย และหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 4/1 4/2 4/3	5	5
11	การตั้งถิ่นฐานในดินแดนไทย	ส 4.2 ป. 4/1 4/2	5	5
12	อาณาจักรสุโขทัย	ส 4.3 ป. 4/1 4/2 4/3	5	5
13	แผนที่และภาพถ่าย	ส 5.1 ป. 4/1 4/2 4/3	5	5
14	จังหวัดของเรา	ส 5.2 ป. 4/1	5	5
15	สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ของจังหวัด	ส 5.2 ป. 4/2 4/3	5	5

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 15101

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ป. 5/1 5/2 5/3	5	2.5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 5/4 5/5 5/7	5	2.5
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 5/3	5	2.5
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1ป. 5/6ส 1.2 ป. 5/1 5/2 5/3	5	2.5
5	พลเมืองดี	ส 2.1 ป. 5/1 5/2	3	5
6	การปกครองส่วนท้องถิ่น	ส 2.2 ป. 5/1 5/2 5/3	5	2.5
7	วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย	ส 2.1 ป. 5/3 5/4	5	5
8	การผลิตสินค้าและบริการ	ส 3.1 ป. 5/1	3	5
9	ธนาคาร	ส 3.2 ป. 5/1 5/2	5	2.5
10	สหกรณ์และเศรษฐกิจพอเพียง	ส 3.1 ป. 5/2 5/3	5	5
11	วิธีการทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 5/1 5/2 5/3	3	5
12	อารยธรรมตะวันออก	ส 4.2 ป. 5/1 5/2	5	5
13	อาณาจักรอยุธยา	ส 4.3 ป. 5/1 5/2 5/3ป. 5/4	5	5
14	อาณาจักรธนบุรี	ส 4.3 ป. 5/1 5/3 4/4	5	5
15	แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ป. 5/1 5/2	5	5
16	ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	ส 5.1 ป. 5/3	5	5
17	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	ส 5.2 ป. 5/1 5/2 5/3	4	5

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 16101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 80 ชั่วโมง

หน่วย การเรียนรู้ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ป. 6/1 6/2 6/3	6	5
2	พระธรรม	ส 1.1 ป. 6/4 6/5 6/7 ป. 6/8 6/9	11	10
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ป. 6/3	3	2
4	การปฏิบัติตนดี	ส 1.1 ป. 6/6 ส 1.2 ป. 6/1 6/2 6/3ป. 6/4	10	9
5	การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1 ป. 6/5 ส 2.2 ป. 6/1 6/2 6/3	5	4
6	กฎหมายในชีวิตประจำวัน	ส 2.1 ป. 6/1	6	5
7	วัฒนธรรมในสังคมไทย	ส 2.1 ป. 6/2 6/3 6/4	6	5
8	การผลิตและการบริโภค	ส 3.1 ป. 6/1 6/ส 3.2ป. 6/1	7	6
9	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	ส 3.1 ป. 6/3 ส 3.2ป. 6/2	7	6
10	วิธีการทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 6/1 6/2	12	10
11	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส 4.2 ป. 6/1 6/2	13	11
12	ไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3ป. 6/1 6/2 6/3ป. 6/4	15	14
13	แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ป. 6/1	4	2
14	ประเทศของเรา	ส5.1 ป. 6/2	6	5
15	สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	ส5.2 ป. 6/1 6/2 6/3	7	6

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 78 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 80 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 11101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	วัน เดือน ปี และการลำดับเหตุการณ์	ส 4.1 ป. 1/1, ป. 1/2	8	15
2	ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว	ส 4.1 ป. 1/3	5	10
3	อดีตกับปัจจุบัน	ส 4.2 ป. 1/1, ป. 1/2	5	15
4	สัญลักษณ์ของชาติไทย	ส 4.3 ป. 1/1	5	15
5	แหล่งวัฒนธรรมและสิ่งที่เราภาคภูมิใจ	ส 4.3 ป. 1/2, ป. 1/3	5	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 12101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	ช่วงเวลาและการศึกษาประวัติ ของตนเองและครอบครัว	ส 4.1 ป. 2/1/1, ป. 2/2	8	15
2	วิถีชีวิตของคนในชุมชน	ส 4.2 ป. 2/1, ป. 2/2	5	10
3	บุคคลสำคัญ	ส 4.3 ป. 2/1	5	15
4	วัฒนธรรมและประเพณีไทย	ส 4.3 ป. 2/1	5	15
5	ภูมิปัญญาไทย	ส 4.3 ป. 2/1	5	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 13101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	ศักราชและการเทียบศักราช	ส 4.1 ป. 3/1	7	10
2	ประวัติของโรงเรียนและชุมชน	ส 4.1 ป. 3/1	4	10
3	การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการ ของชุมชน	ส 4.2 ป. 3/1	5	10
4	วัฒนธรรมของชุมชน	ส 4.2 ป. 3/2, ป. 3/3	5	10
5	ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	ส 4.3 ป. 3/1	5	10
6	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระ พระบรมราชินีนาถ	ส 4.3 ป. 3/2	5	10
7	วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย	ส 4.3 ป. 3/3	5	10

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 14101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประวัติศาสตร์

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	ช่วงเวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 4/1, ป. 4/2	8	15
2	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 4/3	10	15
3	การตั้งถิ่นฐานในดินแดนไทย	ส 4.2 ป. 4/1, ป. 4/2	5	10
4	พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย	ส 4.3 ป. 4/1	5	10
5	บุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	ส 4.3 ป. 4/2	5	10
6	ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย	ส 4.3 ป. 4/3	5	10

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน 38 70

เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน 2 30

รวม 40 100

โครงสร้างรายวิชา

ส 15101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น	ส 4.1 ป. 5/1, ป. 5/2, ป. 5/3	8	15
2	พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา	ส 4.3 ป. 5/1, ป. 5/2	10	15
3	พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี	ส 4.3 ป. 5/1	5	10
4	บุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรี	ส 4.3 ป. 5/3	5	10
5	ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี	ส 4.3 ป. 5/4	5	10
6	อารยธรรมตะวันออกและวัฒนธรรมต่างชาติ	ส 4.2 ป. 5/1, ป. 5/2	5	10

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 16101

รายวิชาพื้นฐาน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	วิธีการและหลักฐานทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป. 6/1	5	10
2	พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ป. 6/1, ป. 6/2	10	15
3	บุคคลสำคัญสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ป. 6/3	5	10
4	ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ป. 6/4	5	10
5	ประเทศเพื่อนบ้านของไทย	ส 4.2 ป. 6/1	8	15
6	อาเซียน	ส 4.2 ป. 6/2	5	10

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 11201

รายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักษาศีลธรรมในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	กาเราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สมานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

ส 11202
 รายวิชาเพิ่มเติม
 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

โครงสร้างรายวิชา
 หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง
 จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	เราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สมานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 112023

รายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	เราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สมานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 112024

รายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	เราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สามานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 112025

รายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	เราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สามานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

โครงสร้างรายวิชา

ส 112026

รายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน้าที่พลเมือง

กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

จำนวน 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	เราภูมิใจในความเป็นไทย	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2	10	15
2	เรารักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	ส 2.1. ป. 1/2	10	15
3	เราเป็นพลเมืองดีในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ส 2.1. ป. 1/2	5	10
4	เรามีความปรองดอง สมานฉันท์	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	5	15
5	เราเป็นคนดีมีวินัยในตนเอง	ส 2.1. ป. 1/1 ป. 1/2 ส 2.2. ป. 1/1	8	15

เวลาเรียน /คะแนนระหว่างเรียน	38	70
เวลาเรียน /คะแนนปลายภาคเรียน	2	30
รวม	40	100

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิตะ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ ข้อ ๑. กตัญญู รู้คุณค่าท่าน ๒. กตเวทิตะ ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตะว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น ๒ ระดับ คือ

๒.๑ กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว ๒.๒ กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม (พ.ศ. หน้า ๒-๓)

กตัญญูกตเวทิตะต่ออาจารย์/โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ ๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหาเพื่อบำรุง รับประทาน ปรึกษาซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น ๓. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา ๔. ประนินบัติ ช่วยบริการ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วย ความตั้งใจหรือใจทำดีก็ตามชั่วก็ตาม เช่น บุคคลหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ในดงลงไปตายเป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ย่ำว่าบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า ๔)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ครั้งที่ ๒ ๒๕๔๖ .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ธ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

กุศล บุญ ความดี ฉลาด สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่างได้แก่

- ก. กายกรรม ๓ (ทางกาย) ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต ๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ๓. กาเมสุมิชฌาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดนินาการ
- ข. วชิกรรม ๔ (ทางวาจา) ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปิสุณาวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสวาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ค. มโนกรรม ๓ (ทางใจ) ๘. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี ๓ อย่าง ๑. อโลภะ ไม่โลภ (จากะ) ๒. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๒๒)

การวธธรรม ๖ ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือ โดยความหนักแน่นจริงจังมี ๖ ประการ คือ ๑. สัตถุการวธา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธ การวธา ความเคารพในพระพุทธรเจ้า ๒. ธรรมการวธา ความเคารพในพระธรรม ๓. สังฆการวธา ความเคารพในพระสงฆ์ ๔. สิกขาการวธา ความเคารพในการศึกษา ๕. อัปมาทการวธา ความเคารพในความไม่ประมาท ๖. ปฏิสันถารการวธา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ร. หน้า ๒๒๑)

ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ศัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง ๒. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด คัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงาน ด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟัง ความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแค้นเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว (พ.ร. หน้า ๔๓)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น ๘๕ แบ่งโดย ชาติเป็นอกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ และกิริยาจิต ๘ (พ.ส. หน้า ๔๓)

ฉันทะ ๑. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ ๒. ความยินยอม ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมี สีมารวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้ (พ.ส. หน้า ๕๒)

ฉณ การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี ๒ ประเภท คือ ๑. รูปฉณ ๒. อรูปฉณ (พ.ส. หน้า ๖๐)

ตัณหา (๑) ความทะยานอยาก ความดิรน ความปรารถนา ความแสหา มี ๓ คือ ๑. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ ๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่น เป็นนี่ ๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่น ไม่เป็นนี่ อยากพรากรพ้นดับสูญ ไปเสีย

ตัณหา (๒) ฐิตามารนางหนึ่งใน ๓ นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทธรเจ้าด้วยอาการ ต่าง ๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ดินอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก ๒ นางคือ อรดี กับราคา) (พ.ส. หน้า ๗๒)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน ๑. อนิจจตา (ความเป็นของ ไม่เที่ยง) ๒. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) ๓. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ส. หน้า ๑๐๔)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ ๑. อริศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง ๒. อริจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง ๓. อริปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญา อันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ส. หน้า ๘๗)

ทศพิธราชธรรม ๑๐ ธรรม สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดิน โดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี ๑๐ ประการ คือ
 ๑. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ ๒. ศีล ประพฤติดีงาม ๓. บริจาคจะ ความเสียสละ ๔. อาชวาระ ความซื่อตรง ๕. มัททวะ ความอ่อนโยน ๖. ตบะ ความทรงเดช เภาคีเลศคณา ไม่หมกมุ่นใน ความสุขสำราญ ๗. อักโกระความไม่กลัวโรคร ๘. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ๙. ขันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ห่อถอย ๑๐. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรมดา (พ.ศ. หน้า ๒๕๐)

ทุกข์ ๑. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่ทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจาก ต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง ๒. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่
 ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า ๕๕)

ทุณกริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรม วิเศษ ด้วยวิธีธรรมดาคนต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และ อดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

ทุจจริต ๓ ความประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว ๓ ทาง ได้แก่ ๑. กายทุจจริต ประพฤติชั่วทางกาย ๒. วจิตุจจริต ประพฤติชั่วทางวาจา ๓. มโนทุจจริต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

เทวทูต ๔ ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคตินิยมของชีวิต มีให้มีความ ประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๓ อย่างแรกเรียกเทวทูต ส่วนสมณะเรียกรวมเป็น เทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีท่านเรียกว่านิมิต ๔ ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า ๑๐๒)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่มรูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า ๑๒๐)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๗)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุลุคหมายอันสูงยิ่งมี ๑๐ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า ๑๓๖)

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี ๓ ประการ คือ ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๕)

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรม จิตใจ ๔. อปายนมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. เวชยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวาย รับใช้ ๖. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ๗. ปัตตานุโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ๘. ฆัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วย

การฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ ๕. ธรรมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้

๑๐. ทิฏฐุชกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ธ. หน้า ๑๑๐)

เบญจธรรม ธรรม ๕ ประการ ความดี ๕ อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้

๑. เมตตากรุณา ๒. สัมมาอาชีวะ ๓. กามสังวร (สำรวมในกาม) ๔. สัจจะ ๕. สติสัมปชัญญะ

(พ.ศ. หน้า ๑๔๐-๑๔๑)

เบญจศีล ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติผิดในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๑)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวัน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ปัญญา ๓ ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี ๓ อย่าง คือ ๑. สุตมยปัญญา (ปัญญาก่อเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง)

๒. จินตามนปัญญา (ปัญญาก่อเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) ๓. ภวานมยปัญญา (ปัญญาก่อเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ธ. หน้า ๑๑๓)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระพุทธคุณ ๕ คุณของพระพุทธเจ้า ๕ ประการ ได้แก่ ๑. อรหัง เป็นผู้ไกลจากกิเลส ๒. สมมาสัมพุทโธ

เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ๓. วิชชาจรณสมบุโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ

๔. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี ๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง ๖. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ

เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. สดถา เทวมนุสฺสานํ เป็นครูผู้สอนเทวดา

และมนุษย์ทั้งหลาย ๘. พุทฺโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ๙. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนก

ธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า ๑๕๑)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประมุขชนให้

ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัย

ในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษั ๔ สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกูปแรก ได้แก่

พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า ๒๐๔)

พระรัตนตรัย รัตนะ ๓ แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า ๓ ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของ

พุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ ๑. พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) ๒. พระธรรม

(คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) ๓. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้

ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ธ. หน้า ๑๑๖)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของ

พระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลหรรณวิเศษ มีโศดาปัตติผล เป็นต้น มี ๔ คือ

๑. พระโศดาบัน
๒. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)
๓. พระอนาคามี
๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น ๘ คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโศดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ ๑ (พ.ศ. หน้า ๓๕๖)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะ

นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า ๑๕๕)

พละ ๔ กำลัง พละ ๔ คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ

ได้แก่ ๑. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ๒. วิริยพละ กำลังคือความเพียร ๓. อนวัชชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ ๔. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า ๑๕๕ - ๑๕๖)

พุทธกิจ ๕ พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ ๑. ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตณฺจ ตอนเช้าเสด็จออก

บิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนารธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ ๒. สายณฺเห

ธมฺมเทศนํ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ ๓. ปโทเส ภิกฺขุโิโววาทํ

ตอนค่ำ แสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ ๔. อหฺมรคฺเต เทวปฺปหฺนํ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวก

เทวดา ๕. ปจฺจุเสว คเต กาลเ ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ ตอนเช้ามีด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลก

ว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุลหรรณได้ (พ.ศ. หน้า ๑๕๕ - ๑๕๖)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ ๑. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) ๒. วิสุทธิตุณ (พระคุณ คือ ความ

บริสุทธิ์) ๓. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า ๑๕๖)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี ๓ คือ ๑. กามภพ ภพของผู้ยังเสวยกามคุณ ๒. รูปภพ

ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน ๓. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๑๕๗)

ภavana ๔ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. กายภาวนา

๒. สติภาวนา ๓. จิตตภาวนา ๔. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า ๑๖ - ๑๗)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล

๓๘ ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) ๓๘ ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร)

(พ.ศ. หน้า ๒๑๑)

มรรคมืองค์ ๘ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ ๑. สัมมาทิฐิ

เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ

๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ ๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ

๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๑๕)

มิตรน้ำใจ ๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย ๒. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ ๓. เขาเดือดร้อนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไข

ให้ ๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า ๒๓๔)

เช่น ภิกขุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า ๒๕๓)

วิตก ความตรึก ตริ กายขกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็นกุศลวิตก ๓

และอกุศลวิตก ๓ (พ.ศ. หน้า ๒๗๓)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรม

และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี ๒ อย่างได้แก่ ๑. หิริ

ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ๒. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และ

ผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า ๒๖๐)

ฤาษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท

(พ.ศ. หน้า ๒๕๖)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง

ผู้ระดับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็น

พระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๕๕)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการที่

ทำและคำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า ๓๒๓)

สังฆคุณ ๕ คุณของพระสงฆ์ ๑. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี ๒. เป็นผู้ปฏิบัติตรง

๓. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง ๔. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ๕. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขา

นำมาถวาย ๖. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ๗. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ ๘. เป็นผู้ควร

แก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ ๙. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝัง

และเผยแผ่ความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ศ. หน้า ๒๖๕-๒๖๖)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ

อุททยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) ๒. ที่พระพุทธเจ้า

ตรัสรู้ คือ กวางโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดง

ปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ ๔. ที่พระพุทธเจ้า

ปรินิพพาน คือที่ศาลาโนทยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ

Kusinagara) (พ.ศ. หน้า ๓๑๓)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ผ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นั่ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า ๑๒๔)

สัปปริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี

๑. รัชมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ๒. อุตถัญญตา คือ ความรู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย ๓. อุตตัญญตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ๖. ปริสัจญตา คือ ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม ๗. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปริญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สัมปชัญญะ ความรู้ทั่วทั่วพร้อม ความรู้ตระหนักรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งใดได้ มักมากู้กับสติ (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

หน้า ๒๓๓-๒๓๕)

สุข ๒ ความสบาย ความสำราญ มี ๒ อย่าง ได้แก่ ๑. กายิกสุข สุขทางกาย ๒. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี ๒ คือ ๑. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ ๒. นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า ๒๕๐)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า ๒๒๘)

สังคหัตถ์ ๔ เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี ๔ อย่างคือ ๑. ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก น่านิยมนับถือ ๓. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๑๐)

สุจริต ๓ ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี ๓ คือ ๑. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย ๒. วาสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา ๓. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า ๑๕๕)

อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ ๑. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง ๒. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์ ๓. กามเมสุมิฉาจาร ความประพฤติผิดทางกาม ๔. มุสาวาท การพูดเท็จ ๕. ปิสุณวาจา วาจาต่อเสียด ๖. ผรุสวาจา วาจาหยาบ ๗. สัมผัปปลาปะ พูดเพื่อเจ้อ ๘. อภิขณา พงเลื่องยากได้ของเขา ๙. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น ๑๐. มิจาติฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๗๕, ๓๐๕)

อกุศลมูล ๓ รากแห่งของอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี ๓ คือ ๑. โลภะ (ความอยากได้) ๒. โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓. โมหะ (ความหลง) ๔ (พ.ศ. หน้า ๘๕)

อคติ ๔ ฐานอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี ๔ อย่างคือ

๑. นันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ๒. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ๓. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง)
พลาดผิดเพราะเขลา) ๔. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ธ. หน้า ๑๓๔)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า ๑๖๖)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อยยับแห่งโลกทรัพย์ ทางแห่งความพินาศ
(พ.ศ. หน้า ๑๗๗)

อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี ๔ คือ

๑. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความ
เที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก
การพลัดพรากจากสิ่งรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์
๒. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ
วิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกข้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง
เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
๓. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอก
ตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกข้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมี
องค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๘๑)

อัตตา ตัวตน อาตมัน ปุณฺชนย่อมยึดมั่นมองเห็นขันธ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอัตตา หรือยึดถือ
ว่ามีอัตตา เนื่องด้วยขันธ (พ.ศ. หน้า ๑๘๘)

อิทธิบาท ๔ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ

๑. นันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอแล้วปรารถนาจะทำให้
ให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป
๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่
ทอดทิ้ง
๓. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตผูกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้
ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย
๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ไคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล
และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์อันวิเศษแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่างเช่น
ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไปอาจจำสั้น ๆ ว่า รักงาน สู้งาน ใส่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา เป็นต้น
(พ.ธ. หน้า ๑๘๖-๑๘๗)

อุเบกขา มี ๒ ความหมายคือ ๑. ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ ไม่ยินดียินร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้น โดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไป ตามธรรม หรือตามควรแก่เหตุ นั้น ๒. ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เรียกเต็มว่าอุเบกขาเวทนา (อุทกขมสูตร) (พ.ศ. หน้า ๔๒๖ – ๔๒๗)

อุปาทาน ๔ ความยึดมั่น ความถือมั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ๑. กามอุปาทาน ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะที่นำใคร่ นำพอใจ ๒. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่าง ๆ ๓. สิลัปปตูปาทาน ความยึดมั่นในศีลและพรต คือ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิพิธีต่าง ๆ กัน ไปอย่างมกมายหรือโดยนิยมนำขลัง ว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล ๔. อัตตวาตูปาทาน ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญ หมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะมี จะเป็น จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่มองเห็น สภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วน ๆ (พ.ศ. หน้า ๑๘๗)

อุปนิสัย ๔ ธรรมที่พึงพึง หรือธรรมช่วยอุดหนุน ๑. สงฺขาเยกํ ปฏิเสวติ พิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช เป็นต้น ที่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ ๒. สงฺขาเยกํ อธิวาเสติ พิจารณาแล้วอดกลั้นได้แก่ อนิฏฐารมณํ ต่าง ๆ มีหนาวร้อน และทุกข์เวทนา เป็นต้น ๓. สงฺขาเยกํ ปริวชเชติ พิจารณาสิ่งที่ เป็นโทษ ก่ออันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจแล้ว หลีกเว้น ๔. สงฺขาเยกํ ปฏิวิโนเทติ พิจารณาสิ่งที่ เป็นโทษ ก่ออันตรายเกิดขึ้นแล้ว เช่น อกุศลวิตก มิกามวิตก พยาบาทวิตก และวิหิงสาวิตก และความชั่วร้ายทั้งหลายแล้วพิจารณาแก้ไข บำบัดหรือ ขจัดให้สิ้นไป (พ.ศ. หน้า ๑๗๕)

โอดตปปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว (พ.ศ. หน้า ๔๑๕)

โอวาท คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ คือ ๑. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง) ๒. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี) ๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โลก โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์) (พ.ศ. หน้า ๔๔๐)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม(virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี **จริยธรรม**มีความหมายเช่นเดียวกับ**ศีลธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติหรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงามความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตาม

กรอบจริยธรรม ส่วน**ศีลธรรมและจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่เน้นสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายนี้เดียวกันและมักใช้คำสองคำดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั่นก็มีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม

(โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า ๑๑-๑๒)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางทีเรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น

ก. วิถีประชา (folkways) ได้แก่ แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎหมายเคร่งครัดแน่นอนตายตัว

ข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรีในชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี

ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ข้อเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่จัดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญและผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัสดุุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิตดาลัย ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการแสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี ๒ ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

๑. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

๒. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ

พระมหากษัตริย์ และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง
- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias)

หลักฐานประเภท ต่าง ๆ จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่ง

ประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัย

ประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร

หนึ่ง หรือหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม)

อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้ที่

รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกก่อน

ด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือก

บันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็่นนักประวัติศาสตร์จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานแต่ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เข้าใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้ (real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถเข้าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความสัมพันธ์ของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้คำนิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

ห้า การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลา และสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทางพื้นที่ เป็นความรู้ที่ว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพ ของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและวิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ ได้ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คัดวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึงความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่งๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามขีดเส้นสมมุติ แบ่งภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ คุณสมบัติภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็น**ภูมิศาสตร์กายภาพ** (Physical Geography)

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็น**ภูมิศาสตร์มนุษย์** (Human Geography)

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็น**ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม** (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ระบบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤษภ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขาแบบทบตัว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาร คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนการโคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ขั้วขึ้น-ขั้วแรม สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ

แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจากดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูง ตามขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เราสมมุติขึ้น อาศัยหน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานในการศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพฤกษ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ)
รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อ
ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่ง
สามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทาง
กายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ
มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้
เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและ
ความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่น
การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา
ทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใด
เรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะ
โลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์
และวัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน
ท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่
ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน
เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรือระวางที่(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่
ในมิติต่าง ๆ ตามระวางที่ (Spatiak study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็น
เขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขต
พื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์
ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะจำแนกเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน
ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์
บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก
สัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคม
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area
difference)

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ 3 ด้าน คือขนาดประชากร
การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร

ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง
การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง
องค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวน

ประชากร องค์ประกอบของประชากรเป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร

องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส

การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตาย
และการย้ายถิ่น

(หมายเหตุพิมพ์ไว้หลังปกหน้า)

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เกี่ยวกับการศึกษา

การศึกษานั้นไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตนหรือจะให้แก่อื่น
สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์
จึงจะได้ผลเป็นคุณประโยชน์
มิฉะนั้นจะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น
ทำให้เสียหายเวลาและเสียประโยชน์ไปเปล่า ๆ
วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นคืออะไร กล่าวโดยรวบยอด
ก็คือทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วน
เพียงพอทั้งในส่วนวิชาความรู้ ส่วนความคิดวินัย
ส่วนจิตใจและคุณธรรมความประพฤติ
ส่วนความขยันอดทนและความสามารถ
ในอันที่จะนำไปสู่ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริง ๆ
เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุข ความเจริญมั่นคง
และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมือง
ได้ตามควรแก่ฐานะด้วย

(ที่มา : จกวารสารวิชาการปีที่ ๔ ฉบับที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๔)

(หมายเหตุ พิมพ์ไว้ด้านหลัง)

ศีล ๕ หรือ เบญจศีล

ศีล ๕ หรือ เบญจศีล (ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน)

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน)
๒. อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน)
๓. กามสุมิจฺจจารา เวรมณี (เว้นจากการประพฤติดีกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่ ห่วงแหน)
๔. มุสาวาทา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง)
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี (เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ)

เบญจธรรม

เบญจธรรม แปลว่า ธรรม ๕ ประการ

เบญจธรรม หมายถึง ข้อที่ควรปฏิบัติ ๕ ประการซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดภัย เพิ่มพูนความดีแก่ผู้ทำ

เบญจธรรม ๕ ประการ คือ

๑. เมตตากุรุธา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
๒. สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ
๓. กามสังวร คือ การสำรวมในกาม
๔. ตัจจะ คือ การพูดความจริง
๕. สติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัว

(ที่มา : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ).2552 .(หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 .

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย .

Website : <http://www.udn.1go.th>

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา).2560.(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 25 .60กรุงเทพฯ :

สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เผยแพร่ทาง .Social Network.

Website : <http://click.senate.go.th>

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ .พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่)2 (

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุรศักดิ์ หนูพยนต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพรุดินนา

นางจิราภรณ์ การดี ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านพรุดินนา (หัวหน้าฝ่ายวิชาการ)

คณะผู้จัดทำ

1. นางสมสค แก้วเจือ	ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านพรุดินนา	หัวหน้า
2. นางกัณหา ปรางค์ศรีอรุณ	ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านพรุดินนา	ผู้ช่วย